

Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

Het besluit tot aanwijzing van het gebied Ketelmeer en Vossemeer als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 24 maart 2000 (N/2000/336; Stcrt. 2000, nr. 65) wordt als volgt gewijzigd:

- a. de begrenzing van het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting met uitzondering van de paragrafen 3.2, 4.1, 4.2 en 4.3 wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

A021	Roerdomp
A034	Lepelaar
A037	Kleine zwaan
A068	Nonnetje
A094	Visarend
A119	Porseleinhoen
A190	Reuzenster

- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

A005	Fuut
A017	Aalscholver
A039	Toendrarietgans
A041	Kolgans
A043	Grauwe gans
A051	Krakeend
A052	Wintertaling
A054	Pijlstaart
A059	Tafeleend
A061	Kuifeend
A070	Grote zaagbek
A125	Meerkoet
A156	Grutto

A298 Grote karekiet

- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Ketelmeer & Vossemeer**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
w.g. G. Verburg

Dit besluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het besluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minInv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer bij de wijziging van besluit N/2000/336 inhoudende de aanwijzing van Ketelmeer en Vossemeer als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt het besluit tot de aanwijzing van Ketelmeer en Vossemeer als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

Artikel 1 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, nagenoeg geheel ingetrokken en zover noodzakelijk vervangen door deze Nota van toelichting. Alleen de toelichting op de criteria die voor de aanwijzing van het gebied zijn gebruikt, wordt niet ingetrokken en is in een appendix aan deze Nota gehecht. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen. De aanwijzing als Wetland is door dit besluit niet gewijzigd.

In artikel 2 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een bepaalde instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. Deze aanwijzing vormt het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 3 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een vernieuwde gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht. In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de betreffende instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" of "verbetering" gebruikt. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van

“behoud” of “uitbreiding” van omvang leefgebied en van “behoud” of “verbetering” van kwaliteit van leefgebied ten behoeve van “behoud” of “uitbreiding” van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2. AANWIJZING VOGELRICHTLIJN

Het gebied is op 24 maart 2000 (N/2000/336) onder de naam “Ketelmeer en Vossemeer” aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL3009013. Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit N/2000/336 is door middel van dit besluit gewijzigd. Uit het Vogelrichtlijnbesluit overgenomen tekstdelen zijn in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting cursief gezet¹.

Naast mogelijke grenswijzigingen kan er ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Dit Vogelrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer (landelijk gebiedsnummer 75).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)². Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)³.

Het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer ligt in de provincies Flevoland en Overijssel en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Dronten, Noordoostpolder en Kampen.

¹ De afkorting sbz (“speciale beschermingszone”) en de aanduiding “beschermingszone” zijn hierin vervangen door de term “Vogelrichtlijngebied”

² Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2.1 Beschermden natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van het hieronder aangegeven natuurmonument⁴. Het staatsnatuurmonument Vossemeer is aangewezen op 22 juni 1998 (N/902086; Stcrt. 1998, nr. 133).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als natuurmonument van toepassing was, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in het vervallen besluit (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het gebied Ketelmeer & Vossemeer bestaat uit een uitgestrekt zoetwatermeer, zand- en modderbanken en moerasvegetatie. Het gebied wordt gekenmerkt door een geleidelijke overgang van water naar land. De meren kregen in 1957 hun huidige vorm na de aanleg van de dijken rond Oostelijk Flevoland, maar het karakter van de vroegere Zuiderzeekust is hier nog aanwezig.

Het Ketelmeer heeft een gemiddelde diepte van -2,9 meter NAP en heeft een slib- en zavelrijke bodem. Het is daarmee relatief diep en heeft alleen in het oostelijke deel omvangrijke ondiepten met waterplanten.

In het oosten van het gebied is sprake van grote peildynamiek als gevolg van op- en afwaaiing. Daardoor kon de oorspronkelijke land-waterovergang met uitgestrekte zones waterriet gedeeltelijk in stand blijven. In het oostelijke deel zijn in 1997 en 2002 eilandjes aangelegd, het geheel bestaat nu uit zand- en slikplaten, rietvelden en geulen.

Het Vossemeer vormt een verbinding tussen het Ketelmeer en de Veluwerandmeren, en ontvangt het meeste water via de Roggebotsluis uit het Drontermeer. Het Vossemeer is veel zandiger dan het Ketelmeer en is buiten de vaargeul grotendeels minder dan een meter diep. In 1997 is er een moeraszone aangelegd.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Ketelmeer & Vossemeer behoort tot het Natura 2000-landschap "Meren & Moerassen".

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten.

Het Ketelmeer en Vossemeer is aangewezen onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van een uitgestrekt zoetwatermeer, modder- en zandbanken en moerasvegetatie die als geheel het leefgebied vormen van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art 4.1) en tevens fungeert als overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht

⁴ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

samenhangend geheel is ontstaan dat in samenhang met de vogelrichtlijngebieden IJsselmeer, Drontermeer en Zwarte Meer voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan van bedoelde vogelsoorten.⁵

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. De noordelijke grens van het Vogelrichtlijngebied is gelegen op de overgang van water naar de oever van de Zuidermeerdijk en de Ramsdijk. De oostelijke grens loopt langs de Kamperweg over de Ramsgeul en vervolgens tussen Ramspol en Keteldiep naar het Vossemeer op de overgang van oeverzone (rietmoeras en soortgelijke extensieve begroeiing) naar de dijk langs de Rechterveldpolder, over het Kattendiep, over het westelijke deel van het Keteleiland. Langs de oostelijke oever van het Vossemeer ligt de grens langs de Ketelpolder en de dijk van onder andere de Zuiderwaard en Kardoezen. Vervolgens ligt de grens langs de Hanzeweg/Roggebotsluis en langs de Vossemeerdijk op de overgang van water naar de harde oever. De zuidelijke grens ligt op de overgang van water naar de harde oever van de Ketelmeerdijk naar de Kamperhoek. De westelijke grens ligt vervolgens langs de oostzijde van de Ketelbrug.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van circa 3.850 ha. Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4). Het (voormalige) staatsnatuurmonument Vossemeer heeft een omvang van 194 ha en valt geheel binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op de kaart op enkele technische punten verbeterd⁶:

- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is, gelet op de kadastrale inschrijving⁷, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht.

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer is grotendeels gelijk aan die van het Vogelrichtlijngebied Ketelmeer en Vossemeer.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op één plek aangepast:

Langs het Vossemeer is een oeverstrook (12 ha) langs de Ketelpolder overgeheveld van het Vogelrichtlijngebied IJssel naar dit Vogelrichtlijngebied (bijlage A). Verder zuidelijk is de oeverstrook wel onderdeel van het gebied. Bovendien maakt een deel van de oeverstrook deel uit van het (voormalige) staatsnatuurmonument Vossemeer.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de

⁵ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

⁶ Wijzigingen aangeduid met een nulletje (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

⁷ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) zal dit besluit voor wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking worden ingeschreven.

begrenzings van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Vogelrichtlijngebied. Paragraaf 4.2.1 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde vogelsoorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

A021	Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)
A034	Lepelaar (<i>Platalea leucorodia</i>)
A037	Kleine zwaan (<i>Cygnus columbianus</i>)
A068	Nonnetje (<i>Mergus albellus</i>)
A094	Visarend (<i>Pandion haliaetus</i>)
A119	Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)
A190	Reuzenster (<i>Sterna caspia</i>)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

A005	Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A039	Toendrarietgans (<i>Anser fabalis</i> ssp. <i>rossicus</i>)
A041	Kolgans (<i>Anser albifrons</i>)
A043	Grauwe gans (<i>Anser anser</i>)
A051	Krakeend (<i>Anas strepera</i>)
A052	Wintertaling (<i>Anas crecca</i>)
A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)
A059	Tafeleend (<i>Aythya ferina</i>)
A061	Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)
A070	Grote zaagbek (<i>Mergus merganser</i>)
A125	Meerkoet (<i>Fulica atra</i>)
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)
A298	Grote karekiet (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting⁶.

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld,

waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest. Voor een beperkt aantal (vogel)soorten en habitattypen zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 "complementaire doelen" geformuleerd. Het betreft (vogel)soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrictlijn doelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrictlijngebieden "ontwikkeldoelen" zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen beter gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig deel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

In bijlage B.3 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per vogelsoort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen⁸ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

⁸ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 Roerdomp

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren (territoria).

Toelichting De roerdomp is van oudsher een broedvogel in uitgestrekte rietvelden. In de periode 1981-2003 werden jaarlijks tussen de 1 en 6 territoria vastgesteld, uit vroegere jaren ontbreken telgegevens. In 1999-2003 werden 1-4 territoria geteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio randmeren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A119 Porseleinhoen

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 4 paren.

Toelichting De porseleinhoen komt beperkt voor in het gebied (1-4 paar). Gezien de landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van een populatie op het relatief hoge niveau gewenst. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op gunstige jaren. In 1999 zijn 4 broedparen geteld. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt in gunstige jaren wel bij aan de draagkracht van de regio Noordwest-Overijssel ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A298 Grote karekiet

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting De grote karekiet is van oudsher een relatief talrijke broedvogel van de rietvelden. Begin jaren negentig werden circa 60 broedparen geteld (maximaal 63 paren in 1993), in de perioden 1993-1997 en 1999-2003 bedroegen de aantallen gemiddeld respectievelijk 55 en 37. Het Ketelmeer & Vossemeer is een belangrijk bolwerk en één van de weinige gebieden waar recent het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie nog werd gehaald. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van de populatie op een relatief hoog niveau gewenst.

5.4 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A005 Fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 350 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen futen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, met minimum aantallen in mei. In de jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen. Sinds begin jaren negentig heeft deze toename verder doorgezet weliswaar met meer fluctuaties. Behoud van de huidige situatie

is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 870 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen aalscholwers zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Het Ketelmeer & Vossemeer levert één van de grootste bijdragen in Nederland. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De soort is het hele jaar present, met hoogste aantallen in augustus-oktober en minima in december-februari. De populatie is sterk toegenomen in de jaren tachtig. Sinds begin jaren negentig is sprake van afvlakking van de trend, weliswaar met sterke fluctuaties. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de lepelaar met name een functie als foerageergebied. Sinds het eind van de jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Dit patroon komt sterk overeen met dat van plantenetters (kolgans (A041), grauwe gans (A043), krakeend (A051), wintertaling (A052), pijlstaart (A054)) en heeft waarschijnlijk te maken met natuurontwikkeling in het Vossemeer en de IJsselmonding. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kleine zwanen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaapplaatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. De soort is bijna alleen aanwezig in november/december, in sterk wisselende aantallen. In sommige jaren is de soort niet aanwezig in de reguliere tellingen. Er was sprake van relatief hoge aantallen in het midden van de jaren negentig, daarna is de populatie mogelijk afgenomen (niet significant). De afname van de kleine zwaan is deels verbonden aan fluctuaties in de omvang van de internationale populatie. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A039 Toendrarietgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Toelichting Aantallen toendrarietganzen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplaats. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 220 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleaatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. Sinds begin jaren negentig is de populatie toegenomen. Dit patroon komt sterk overeen met dat van andere planteneters (grauwe gans (A043), krakeend (A051), wintertaling (A052), pijlstaart (A054)) en lepelaar (A034) heeft waarschijnlijk te maken met natuurontwikkeling in het Vossemeer en de IJsselmonding. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 680 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de grauwe gans met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen, zoals ook in andere gebieden. Dit patroon komt sterk overeen met dat van andere planteneters (kolgans (A041), krakeend (A051), wintertaling (A052), pijlstaart (A054)) en lepelaar (A034) en heeft waarschijnlijk te maken met natuurontwikkeling in het Vossemeer en de IJsselmonding. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 160 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de krakeend met name een functie als foerageergebied. Sinds enkele jaren is er sprake van zeer grote aantallen in augustus (2000 in 2002 en 3600 in 2003), dit is mogelijk een ontwikkeling van nationale betekenis. De soort is het hele jaar present, en zoals overall in aantal toegenomen. Dit patroon komt sterk overeen met dat van andere planteneters (kolgans (A041), grauwe gans (A043), wintertaling (A052), pijlstaart (A054)) en lepelaar (A034), en heeft waarschijnlijk te maken met natuurontwikkeling in het Vossemeer en de IJsselmonding. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A052 Wintertaling

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 360 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wintertaling met name een functie als foerageergebied. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Dit patroon komt sterk overeen met dat van andere planteneters (kolgans (A041), grauwe gans (A043), krakeend (A051), pijlstaart (A054)) en lepelaar (A034), en heeft waarschijnlijk te maken met natuurontwikkeling in het Vossemeer en de IJsselmonding. Behoud van de

huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de pijlstaart met name een functie als foerageergebied. De soort is vooral een doortrekker, met pieken in oktober/november en maart/april. Eind jaren negentig was er een populatietoename. Dit patroon komt sterk overeen met dat van andere planteneters (kolgans (A041), grauwe gans (A043), krakeend (A051), wintertaling (A052)) en lepelaar (A034), en heeft waarschijnlijk te maken met natuurontwikkeling in het Vossemeer en de IJsselmonding. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A059 Tafeleend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 350 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de tafeleend met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert één van de grootste bijdragen in Nederland. De soort is vooral overwinteraar van september-maart. Sinds het midden van de jaren zeventig is de populatie toegenomen in samenhang met verbetering van de waterkwaliteit en beschikbaarheid van driehoeksmosselen in de Rijntakken. Begin jaren negentig trad een forse afname op, die samen ging met een forse toename in de Veluwerandmeren, waar door ecologisch herstel de voedselbeschikbaarheid sterk toenam. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A061 Kuifeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.500 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kuifeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert één van de grootste bijdragen in Nederland. De soort is vooral overwinteraar van september-maart, met een piek in december. Sinds het midden van de jaren zeventig is de populatie toegenomen in samenhang met verbetering van de waterkwaliteit en beschikbaarheid van driehoeksmosselen in de Rijntakken. Midden jaren tachtig is deze gestabiliseerd en sinds 1996 is de soort iets minder talrijk. Deze afname is elders in het IJsselmeergebied gecompenseerd. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A068 Nonnetje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen nonnetjes zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De soort is een overwinteraar en vooral aanwezig van december-maart. Aantallen zijn

recent stabiel tot toenemend, in het bijzonder in het Vossemeer. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig voor de kwaliteit van het leefgebied. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A070 Grote zaagbek

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grote zaagbekken zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Hoewel veruit de mindere van het IJsselmeer, is het Ketelmeer & Vossemeer het tweede gebied in Nederland. De soort is een overwinteraar, aanwezig van november-maart. Aantallen vertonen minder fluctuaties dan in het IJsselmeer en Markermeer. De populatie is fors toegenomen in de jaren tachtig en is na een sterke afname halverwege de jaren tachtig min of meer stabiel. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A094 Visarend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen visarenden zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Na de Biesbosch levert het Ketelmeer & Vossemeer samen met het Haringvliet de grootste bijdrage. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied. De hoogste aantallen komen voor in september-december en in het Vossemeer in juli-september. In het Ketelmeer zijn aantallen toegenomen en sinds eind jaren tachtig gestabiliseerd, wellicht door de toenemende beschikbaarheid van driehoeksmosselen. In het Vossemeer is recent een toename in aantallen meerkoeten opgetreden, gezien de aanwezigheid in het seizoen houdt dit waarschijnlijk verband met de positieve ontwikkeling van waterplanten.

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de grutto met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding vindt zijn oorsprong vooral in omstandigheden voor de broedpopulatie. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak

van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A190 Reuzenstern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensmaximum).

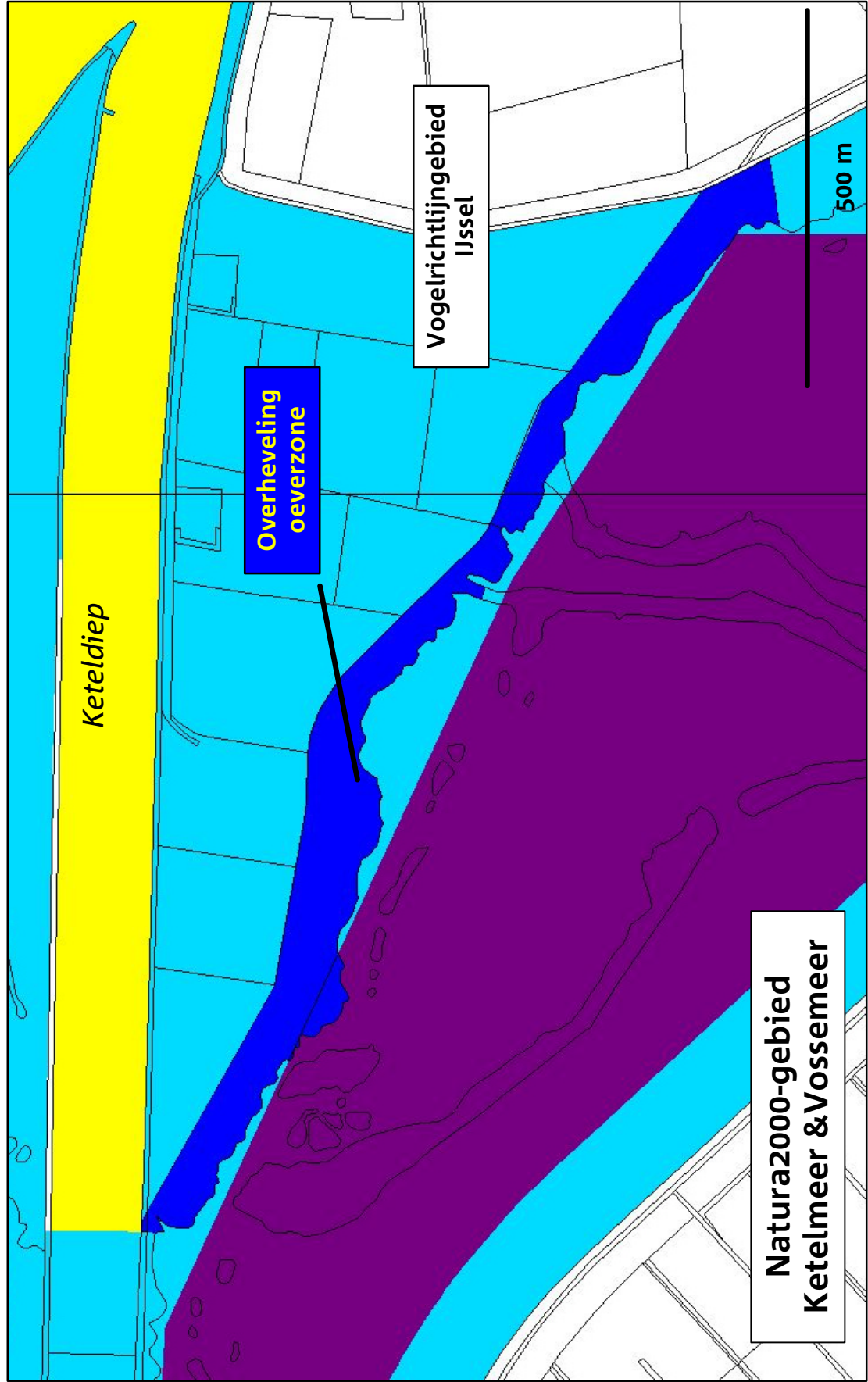
Toelichting Aantallen reuzensterns zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleaats en als foerageergebied. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Na het IJsselmeer levert het Ketelmeer & Vossemeer samen met het Lauwersmeer de grootste bijdrage. De gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse, aantallen fluctueren sterk. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

5.5 Beschermdde natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermdde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen. In het beheerplan zullen de doelen (de natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van voormalig beschermd natuurmonumenten, net als die van Natura 2000, in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft in een brief van 30 juni 2009 (TK 2008-2009, 31700 XIV, nr. 160) aan de Tweede Kamer aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen, waarin wordt voorgesteld dat voor de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument - voor zover deze verder gaan dan de Natura 2000 doelen - het oorspronkelijke beschermingsregime voor natuurmonumenten zal gaan gelden. Wanneer dat aangekondigde wetsvoorstel door het parlement wordt aanvaard, betekent dat onder meer dat de uitwerking van die doelen in het beheerplan facultatief wordt, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt.

Overheveling van oeverzone Vossemeer van Vogelrichtlijngebied IJssel naar Ketelmeer & Vossemeer

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1. Wijzigingen in habitattypen ten opzichte van het ontwerpbesluit
- B.2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)
- B.3. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1. Wijzigingen in habitattypen ten opzichte van het ontwerpbesluit

- In afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is voor het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *grote fonteinkruiden* (H3260B) geen complementaire doelstelling meer geformuleerd. Het habitatype komt niet voor in het gebied, omdat dit habitatype is beperkt tot lijnvormige elementen.

B.2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 2000 is aangewezen, zijn indertijd ontleend aan SOVON (2000)⁹. De numerieke criteria die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)¹⁰. Een gebied wordt slechts aangewezen voor soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie.

Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van SOVON & CBS (2005)¹¹ waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is beschreven.

Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. In bijlage 1 van dit rapport zijn de verschillen aangegeven tussen de soortenlijsten per gebied die in beide aangehaalde rapporten zijn opgenomen. Om ecologische redenen die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de vogellijst van dit gebied de volgende consequenties:

- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing (2000) als Vogelrichtlijngebied maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoort van bijlage I: visarend (A094) als niet-broedvogel. Het gebied behoort tot de vijf belangrijkste gebieden voor deze soort en is daarmee van betekenis voor de landelijke staat van instandhouding van deze soort.
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing (2000) als Vogelrichtlijngebied maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor de volgende trekvogelsoort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: toendrarietgans (A039) als niet-broedvogel. De relatieve bijdrage van dit gebied is zodanig toegenomen dat dit gebied volgens recente gegevens (1999-2003) van betekenis is voor de landelijke staat van instandhouding van deze soort.
- In afwijking van het ontwerpbesluit (2007), maar conform de oorspronkelijke aanwijzing is het gebied niet aangewezen voor de snor (A292). Deze broedvogel is ten onrechte opgenomen in het ontwerpbesluit, omdat het gemiddeld aantal broedvogel in het gebied

⁹ SOVON (2000): Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON-informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

¹⁰ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, selectiecriteria en methode van begrenzing. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

¹¹ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

minder bedraagt dan 1% van de landelijke broedpopulatie. Het gebied is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de broedpopulatie op landelijke schaal.

B.3. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000 netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitatype of (vogel)soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitatypen en (vogel)soorten die zijn toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor het betreffende habitatype of de betreffende soort, zijn in de tabellen gemarkeerd met een ^x.

De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. In het geval van soorten is dit het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

B.3.1. Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 – Roerdomp						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	3 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	4	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	C	conform ontwerp
018	<i>Rottige Meenthe & Brandemeer</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	10 (↑)	B1	<i>ontwerpbesluit</i>
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit

034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	30 (↑)	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	1	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	7 (↑)	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	conform ontwerp
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B2	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
091	<i>Polder Westzaan</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>10</i>	<i>B1</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	<i>ontwerpbesluit</i>
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	5	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de roerdomp is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied als "zeer ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor zowel leefgebied als populatie: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding tot een populatie van ten minste 400 paren (territoria)". De doelstelling is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000).

Bij de roerdomp is het streven tenminste de gewenste minimumpopulatie voor Nederland te herstellen¹². Dit betekent dat het beoogde herstel deels zal moeten worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. De waddeneilanden bieden geen verdere ruimte voor uitbreiding gelet op de beperkte beschikbaarheid van rietmoerassen in de duingebieden, hier is dan ook voor een behoudopgave gekozen. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) wordt met het huidige leefgebied herstel van de populatie beoogd. Het gebied Lauwersmeer (008) wijkt af omdat uit tellingen blijkt dat het gemiddeld voorkomen van de soort in dit gebied in het (recente) verleden niet groter is geweest dan het gemiddelde voorkomen waarop de doelstelling is gebaseerd. Het is dus onzeker of het gebied meer broedvogels kan herbergen dan nu het geval is. In het gebied Deelen (014) is er recent sprake van een toename van het aantal territoria in een bestaand leefgebied. Daarom wordt hier met behoud van het leefgebied uitbreiding van de populatie nagestreefd. In het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) wordt met uitbreiding en verbetering van het leefgebied gestreefd om het huidige gemiddelde aantal territoria te behouden. Voor de gebieden Oostvaardersplassen (078), Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091) en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) is voor behoud van de populatie en het leefgebied gekozen, omdat de populatie de laatste jaren reeds sterk toegenomen is. In de gebieden Zuidlaardermeergebied (020), De Wieden (035) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085) wordt met het huidige leefgebied een kleine uitbreiding of herstel van de populatie beoogd.

A119 – Porseleinhoen						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	4	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	4 (↑)	C	ontwerpbesluit

¹² Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1. Landelijke doelen broedvogels.

010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	uitbreiding	verbetering	1 (↑)	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B2	ontwerpbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	15 (↑)	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	20	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	18 (↑)	B1	doel aangepast ^a
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	7 (↑)	B1	doel aangepast ^b
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	4 (↑)	C	doel aangepast ^a
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	conform ontwerp
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	8	B1	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	9 (↑)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	1	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
140	Groote Peel	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit

- (a) De doelstellingen voor IJsselmeer en Ketelmeer & Vossemeer zijn aangepast, omdat gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding herstel van de populatie op het niveau in gunstige jaren gewenst is. Dit betekent voor het leefgebied dat er voldoende aanwezig moet zijn om voor het gestelde aantal paren als broedplek te kunnen dienen bij gunstige zomerwaterstanden. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op gunstige jaren.
- (b) De doelstelling voor het Zwarte Meer is aangepast, omdat het populatieniveau van minstens 7 broedparen sinds 1999 niet meer is voorgekomen. In de jaren 2003 tot en met 2005 kwamen er jaarlijks 2 broedparen voor¹³. De doelstelling voor het leefgebied is daarom in overeenstemming gebracht met de landelijke doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van het porseleinhoen is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling is dan ook gericht op uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 400 paren. De aantallen van het porseleinhoen vertonen jaarlijks grote schommelingen als gevolg van weersomstandigheden zodat een doelstelling op basis van het gemiddelde niet zinvol is. Er is daarom gekozen voor een populatieniveau in gunstige jaren, de jaren waarin de zomermaanden een gunstige waterstand hebben. De herstelopgave volgt het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Er zijn voor het porseleinhoen extra inspanningen nodig om de gewenste landelijke minimum populatie te bereiken¹⁴. Er is een beleidskeuze gemaakt om strategisch te lokaliseren door de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere het porseleinhoen te leggen in het landschap Meren en Moerassen, waaronder het gebied IJsselmeer (072). Daarnaast liggen er potenties in het rivierengebied, waar de soort momenteel matig vertegenwoordigd is (met uitzondering van het noordelijke deel van de IJssel). Van de gebieden Bargerveen (033), Fochteloërveen (023) en Biesbosch (112) is ingeschat dat het behoud van het leefgebied voldoende is om de populatie te laten toenemen. De gebieden Duinen Vlieland (003), Duinen Ameland (005) en Lauwersmeer (008) bieden onvoldoende potentie voor verbetering van het leefgebied en de daarmee samenhangende populatieontwikkeling. De doelstellingen van de gebieden De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095) wijken af omdat in deze gebieden recent reeds herstel van de populatie is

¹³ Van Dijk, A.J. et al. (2007): Broedvogels in Nederland in 2005. SOVON-monitoringsrapport 2007/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

¹⁴ Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1 Landelijke doelen broedvogels ("gemaakte keuze").

opgetreden. De doelstelling van Boezems Kinderdijk (106) wijkt af vanwege de stabiele lokale trend.

A298 – Grote karekiet						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
014	Deelen					doel vervallen
018	<i>Rottige Meenthe & Brandemeer</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B1	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	doel aangepast ^a
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	3 (↑)	C	conform ontwerp
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	50	A1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit

(a) De doelstelling voor Veluwerandmeren is aangepast, omdat gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding herstel van de betreffende broedpopulatie gewenst is. Het doelniveau is verhoogd omdat de uitgestrekte rietkragen (inclusief waterriet en oud riet) daarvoor op grond van de situatie in de jaren tachtig en recente ontwikkelingen voldoende draagkracht moeten kunnen leveren.

De landelijke staat van instandhouding van de grote karekiet is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “zeer ongunstig”. Landelijk is een herstelopgave geformuleerd: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 500 paren”. Naast de Oostelijke Vechtplassen (095) wordt ook in de Oostvaardersplassen (078) van de landelijke doelstelling afgeweken. In de Oostvaardersplassen wordt met behoud van het leefgebied een kleine uitbreiding van de populatie verwacht. De overige gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke instandhoudingsdoelstelling. De som van de gebiedsdoelen (300 paren) bedraagt 60% van het doelniveau. Dit impliceert dat een relatief groot gedeelte van de landelijke doelstelling, van deze van oudsher verspreid voorkomende broedvogel, moet worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk.

B.3.2. Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijkse tellingen, worden als volgt berekend¹⁵:

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

¹⁵ Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoensmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

Niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling	Populatie Ketelmeer & Vossemeer	Relatieve bijdrage*	Besluit
A005 Fuut ^{a,i}	24	10.900	350	f, B1	conform ontwerp
A017 Aalscholver ^g	26	24.500	870	sf, B1	conform ontwerp
A034 Lepelaar ^g	22	1.225	8	f, C	conform ontwerp
A037 Kleine zwaan ^b	29	4.820	5	sf, C	conform ontwerp
A039 Toendrarietgans ^g	10	34.100	behoud	s	conform ontwerp
A041 Kolgans ^{g,h}	36	218.300	220	sf, C	conform ontwerp
A043 Grauwe gans ^{g,h}	31	86.300	680	sf, C	conform ontwerp
A051 Krakeend ^{g,h}	35	10.200	160	f, C	conform ontwerp
A052 Wintertaling ^d	24	21.000	360	f, C	conform ontwerp
A054 Pijlstaart ^c	25	7.850	50	f, C	conform ontwerp
A059 Tafeleend ^e	18	20.900	350	f, C	doel aangepast ^k
A061 Kuifeend ^{c,i}	21	75.700	4.500	f, B1	conform ontwerp
A068 Nonnetje ^a	18	690	30	f, B1	conform ontwerp
A070 Grote zaagbek ^e	7	1.800	70	f, B1	conform ontwerp
A094 Visarend ^g	5	110 ^j	3 (max)	f, B1	conform ontwerp
A125 Meerkoet ^{g,i}	23	89.700	1.700	f, B1	conform ontwerp
A156 Grutto ^f	23	6.000	20	sf, C	conform ontwerp
A190 Reuzenstern ^g	3	100 ^j	10 (max)	sf, B2	conform ontwerp

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaappleatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (of seizoensmaximum óf seizoensgemiddelde).

- Fuut en nonnetje: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd voor deze soorten vanwege slechte stuurbaarheid van vermoedelijke oorzaken (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Kleine zwaan: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht stuurbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Pijlstaart en kuifeend: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Wintertaling: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De staat van instandhouding is gebaseerd op een populatie-afname die niet leidt tot een waarde van minder dan 75% van de draagkrachtindicatie (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Tafeleend en grote zaagbek: ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, vanwege slecht stuurbare oorzaken en enige compensatie door toename in de randmeren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Grutto: de grutto heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. Aangezien deze opgave niet te realiseren is binnen het Natura 2000-netwerk is in alle gebieden een behoudopgave voor de grutto geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Aalscholver, lepelaar, toendrarietgans, kolgans, grauwe gans, krakeend, visarend, meerkoet en reuzenstern: de staat van instandhouding van deze soorten is beoordeeld als "gunstig".¹⁶
- Kolgans, grauwe gans en krakeend: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- Fuut, kuifeend en meerkoet: enige afname landelijk als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.
- Visarend en reuzenstern: de landelijke instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten zijn gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1999/2000-2003/2004.
- Tafeleend: het aantal is aangepast conform het gemiddeld seizoensgemiddelde 1999/2000-2003/2004 (SOVON & CBS, 2005).

¹⁶ De beschreven staat van instandhouding van de meerkoet wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Op basis van de stabiele trend in de afgelopen 3 decennia is er geen sprake van een ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie. Zie het Natura 2000 profielendocument (2008).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1. INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn er 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en op de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord¹⁷ is op hoofdlijnen het te voeren beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C.

Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Ketelmeer & Vossemeer zijn 58 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

2. REACTIES OVER DE PROCEDURE

Een aantal insprekers vraagt zich af of de procedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 waren opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de gegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan is voorgeschreven. Door de doelstellingen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten op te nemen en dus ook voor die soorten die niet kwalificeren, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de richtlijnen. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebied behoort. In een ander verband wordt gewezen op grote aantallen ganzen die reeds zonder speciale beschermingsgebieden al een gunstige ontwikkeling doormaken. Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006¹⁸ en gebiedendocumenten uit 2005. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied

¹⁷ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

¹⁸ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden zoals Ketelmeer & Vossemeer zijn met uitzondering van twee gebieden¹⁹ in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek²⁰ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren²¹ en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van dit Vogelrichtlijngebied al rechtens vaststaat. Dit gebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied geldt te zijn aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.2 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet.

¹⁹ Het gebied Abtskolk & De Putten zal als gevolg van een rechterlijke uitspraak als Vogelrichtlijngebied aangewezen worden en daarnaast vindt bij het gebied Strabrechtse Heide & Beuven ook een aanwijzing als Vogelrichtlijngebied plaats.

²⁰ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

²¹ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr. 200201933.

Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3. REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Ook bij over de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn.

Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Ook wordt gesteld dat de stranden niet binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied behoren te vallen. Zij herbergen geen habitattypen of soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien Ketelmeer & Vossemeer reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook het hoofdstuk over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie "Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Vogelrichtlijngebieden" hierna).

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Vogelrichtlijngebieden

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogelrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden. Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan kadastrale grenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt.

Uit jurisprudentie²² blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden). In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrictlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrictlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied zoals Ketelmeer & Vossemeer is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Exclavering van (jacht)havens

In paragraaf 2.2.8 van de Nota van Antwoord staat dat in de Nota's van toelichting, behorende bij de besluiten voor de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden in 2000, havens op de volgende wijze tekstueel zijn uitgezonderd: *"(Jacht)havens maken geen deel uit van de speciale beschermingszone. Bij (jacht)havens, die geheel binnen een speciale beschermingszone liggen, valt aan de waterzijde een zone van 100 meter, gemeten vanaf de havenmond c.q. de aanlegsteigers, ook buiten de begrenzing. Grenst een (jacht)haven aan de buitenzijde direct aan de speciale beschermingszone, dan is de zone van 100 meter ook buiten de begrenzing van de speciale beschermingszone gehouden. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend."*

De reden hiervoor was dat dergelijke havens geen wezenlijk deel uitmaken van het leefgebied van de betreffende soorten. De formule gaf echter aanleiding tot misverstanden. Zo vatte een gemeente de bovenaangehaalde exclavering op als vrijbrief voor de aanleg van een jachthaven. Ook zijn sommige havens in 2000 op kaart ruimer geëxclaveerd dan de exclaveringsformule voorschrijft. Er bestond bovendien grote onduidelijkheid over de invulling van het begrip (jacht)haven. Daarom is er besloten om de algemene exclaveringsformule voor havens te laten vervallen en alle havens die voor exclavering in aanmerking komen, al op de gebiedskaart uit te zonderen. Het exclaveren van havens op kaart geeft bovendien uitsluitend over wat precies onder het begrip "(jacht)havens" moet worden verstaan, namelijk uitsluitend aanlegplaatsen met havenfaciliteiten. Op zichzelf staande aanlegvoorzieningen zoals aanlegsteigers worden daartoe niet gerekend.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was

²² Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"²³.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke geaardheid blijvend ongeschikt. Ook mijnbouwinstallaties en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd. Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Enkele insprekers verzoeken om de opgenomen gronden met kwalificatie "nieuwe natuur" niet in de begrenzing op te nemen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De zienswijze is niet van toepassing op dit gebied omdat het open water en oeverzones betreft die niet zijn aangemerkt als nieuwe natuur.

Enkele insprekers geven aan dat in veel deelgebieden geen te beschermen waarden aanwezig zijn. Ook wordt genoemd dat prioritaire waarden zich in andere delen van het Natura 2000-gebied bevinden. Men verzoekt om een aanpassing van de begrenzing.

Een inspreker verzoekt om twee strandlocaties, Schokkerhaven en Zwolse Hoek inclusief de exclaveringszone, buiten de begrenzing te brengen.

Deze zienswijzen zijn niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat verkleining van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is (buiten verwijdering bebouwing enzovoorts) indien er sprake is van een kennelijke begrenzingsfout. Dat is hier niet het geval: er is begrensd op de aanwezigheid van "zoetwatermeer, modder- en zandbanken en moerasvegetatie" die als geheel het leefgebied vormen voor de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie ook paragraaf 3.2 van de Nota van toelichting).

²³ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

Een inspreker verzoekt om in de tekst van het aanwijzingsbesluit het deelgebied IJsseloog uit te sluiten van begrenzing.

De zienswijze is niet overgenomen. De kaart is in dit geval leidend voor de begrenzing. Hierop is het deelgebied zodanig aangegeven dat het duidelijk is dat dit deelgebied geen onderdeel van het Natura 2000-gebied is.

Een inspreker verzoekt om een strook langs het Kampereiland tussen Ramspol en het Kattendiep, aangemerkt als nieuwe natuur, niet in de begrenzing op te nemen.

De zienswijze is niet overgenomen. Volgens het provinciale natuurgebiedsplan betreft het geen nieuwe natuur maar bestaande natuur. Verder is dit deel reeds begrensd in 2000 bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Ketelmeer en Vossemeer. De begrenzing daarvan staat nu niet meer ter discussie.

Enkele insprekers verzoeken om de begrenzing van het deelgebied Vossemeer aan te passen en reeds rekening te houden met het project IJsseldelta Zuid en de daarin voorziene uitbreiding van het Vossemeer met het meest noordoostelijke deel van het Drontermeer. Ook verzoeken de insprekers om de begrenzing van het gebied Veluwerandmeren (076) te verkleinen en de begrenzing van het gebied Ketelmeer & Vossemeer te vergroten als gevolg van het project IJsseldelta Zuid.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. De planvorming rond het project IJsseldelta Zuid is nog volop in ontwikkeling en de realisatie zal nog jaren vergen. De begrenzing van het Natura 2000-gebied is gebaseerd op de actuele toestand (zie ook Nota van Antwoord, paragraaf 2.2.4).

Een inspreker verzoekt om als begrenzing van de Natura 2000-gebieden, in het geval van dijken, de kadastrale eigendomsgrens aan te houden.

De zienswijze is niet overgenomen. Bij de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) vormde de teen van de dijken van Oostelijk Flevoland en de Noordoostpolder de grens van het gebied. Het gebied is aangewezen voor diverse soorten watervogels die het open water van het gebied als leefgebied hebben. Daartoe behoort ook de ruim 10 meter brede oeverzone langs de bedoelde dijken die eigendom is van het Waterschap Zuiderzeeland. De betreffende oeverstroken maken onlosmakelijk onderdeel uit van het leefgebied van de vogels waarvoor het gebied is aangewezen.

4. REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrictlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie

rekening is gehouden met de termen “natuurlijke kenmerken” en “instandhoudingsdoelstellingen”.

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring van Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

Er is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)²⁴ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op onwetenschappelijke informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. In andere zienswijzen wordt aangevoerd dat er voor veel soorten geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd mag worden omdat hiermee soorten onterecht onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn komen te vallen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk

²⁴ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

gewezen op het belang van het gebied Ketelmeer & Vossemeer voor de recreatie en de visserij, waarbij met name een ongestoord toeristisch gebruik van het water en de stranden van groot economisch belang is voor de lokale economie.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit vastgelegd. Het streven naar een gunstige staat van instandhouding van de per aanwijzingsbesluit opgesomde habitattypen en soorten is daarvan de uitwerking. Het vormt de Nederlandse bijdrage aan de ecologische samenhang van het Europese Natura 2000-netwerk. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een goede staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour “haalbaar en betaalbaar”

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld. Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen heeft het uitgangspunt “haalbaar en betaalbaar”, zowel landelijk als per gebied nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitatypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitatypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitatypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitatypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitatypen en soorten die sterk onder druk staan.

Dit geldt bijvoorbeeld voor vogelsoorten als de roerdomp en grote karekiet. Voor deze soorten zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour “strategisch lokaliseren”

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van “strategisch lokaliseren”: behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitatypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven (“sense of urgency”)²⁵, op de korte én langere termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitatypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gewenste staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)²⁶ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatsveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de

²⁵ Een “sense of urgency” is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

²⁶ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Habitatrichtlijn verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19). In bijlage B.3 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden herijkt en zo nodig kunnen worden bijgesteld zijn (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt.

De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme (en visserij)

Beseft wordt dat Ketelmeer & Vossemeer een belangrijk onderdeel uitmaakt van het toeristische product van Overijssel, Gelderland en Flevoland. Het water is de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden.

Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van moerasbroedvogels als roerdomp en grote karekiet noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de

vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord. Dit gebied heeft een "sense of urgency" opgave voor watercondities. Dat betekent dat er op korte termijn maatregelen genomen zullen moeten worden, omdat herstel anders niet meer te realiseren zal zijn.

Ook wordt beseft dat zowel de beroepvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Complementaire doelen

Een complementair doel is een doelstelling voor een habitatype of soort waarvoor het gebied niet is aangewezen op grond van de gebruikelijke methodiek van toewijzing (actueel voorkomen van habitatwaarden in Habitatrictlijngebieden en van vogels in Vogelrichtlijngebieden). Dergelijke doelen worden wel nodig geacht ten behoeve van de realisering van de landelijke doelstelling. Zij zijn met name bedoeld om de inspanningen voor het bereiken van de landelijk gunstige staat van instandhouding zoveel mogelijk neer te leggen in Natura 2000-gebieden, en dus niet daarbuiten.

Aan Habitatrictlijngebieden kan om één van de volgende twee redenen een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een broedvogelsoort van de Vogelrichtlijn, die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert (9 soorten).
- ontwikkeldoel voor een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding waar goede kansen aanwezig zijn (3 habitatypen, 4 soorten).

Aan Vogelrichtlijngebieden kan om één reden een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding, met een relatief lage landelijke dekking in Habitatrictlijngebieden en/of met onvoldoende geografische spreiding (9 habitatypen, 14 soorten).

Complementaire doelen zijn gebaseerd op artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998²⁷ en maken daardoor volwaardig deel uit van het beschermingsregime van Natura 2000-gebieden. Complementaire doelen worden als onderdeel van de instandhoudingsdoelstellingen verder uitgewerkt in de Natura 2000-beheerplannen. Voor een nadere toelichting en de vermelding van habitatypen en soorten waar complementaire doelen op van toepassing kunnen zijn, wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 35 en verder.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten²⁸ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit.

Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor dat betreffende habitatype of de betreffende soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

²⁷ Wet van 25 mei 1998, houdende nieuwe regelen ter bescherming van natuur en landschap (Natuurbeschermingswet 1998).

²⁸ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitatypes en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitatypes is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wel gestreefd naar herstel van de populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003²⁹ (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004). Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimum eisen voor een sleutelpopulatie.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populatie), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt.

²⁹ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van LNV zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van LNV, ministerie van Verkeer en Waterstaat, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitattypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als het gebied een voldoende bijdrage levert aan de realisering van het doel op landelijk niveau of als onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze planningen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Daartoe behoren de Subsidieregeling Natuurbeheer, de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden³⁰. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. De provincies bieden deze

³⁰ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

subsidiemogelijkheden aan door middel van provinciale subsidieregelingen zoals Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer en de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker verzoekt om aan dit gebied de kernopgave 4.12 Overjarig riet toe te kennen, en aan de kernopgaven 4.03 Moerasranden en 4.12 Overjarig riet een "sense of urgency" voor het beheer toe te kennen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit.

De kernopgaven per gebied zijn opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006) en geven richting aan de uitwerking van de doelen in de beheerplannen. Ze worden niet in de besluiten opgenomen (zie ook paragraaf 4.1 van bijlage C: kernopgaven). Bij het opstellen van de beheerplannen is men vrij om binnen de kaders van het aanwijzingsbesluit aanvullende prioriteiten te stellen. Aan de kernopgave 4.03 Moerasranden is reeds een "sense of urgency" toegekend.

Een inspreker verzoekt om de, naar zijn mening onduidelijke, instandhoudingsdoelstellingen voor de vissoorten grote modderkruiper (H1145), kleine modderkruiper (H1149) en rivierdonderpad (H1163) meetbaar te formuleren.

De zienswijze is niet overgenomen. De instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd op basis van de aanwezigheid van een bestendige populatie. Deze is afhankelijk van het aantal waarnemingen van de soort en de omvang en kwaliteit van geschikt leefgebied per Natura 2000-gebied. Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 3.9.

Een inspreker verzoekt om aan te geven waarom voor de soorten fuut (A005), aalscholver (A017), lepelaar (A034), kleine zwaan (A037), kolgans (A041), grauwe gans (A043), krakeend (A051), wintertaling (A052), pijlstaart (A054), tafeleend (A059), kuifeend (A061), meerkoet (A125), grutto (A156) en reuzenstern (A190) instandhoudingsdoelstellingen per gebied in plaats van regio IJsselmeer zijn aangegeven. Inspreker pleit voor het opnieuw hanteren van regionale instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten.

De zienswijze is niet overgenomen.

Voor niet-broedvogels zijn geen regionale instandhoudingsdoelstellingen opgenomen. Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 3.12.

Een inspreker verzoekt om de soort aalscholver (A017) niet als doelsoort op te nemen. Dit in afwachting van nader onderzoek naar de aanwezigheid van aalscholver en de omvang van de visstand in het IJsselmeer en de randmeren.

De zienswijze is niet overgenomen. Aangezien de verzamelde gegevens betrekking hebben op een gebied met een andere vissamenstelling, zijn de conclusies van dit onderzoek niet toepasbaar op dit gebied. De afname van een aantal vissoorten in het IJsselmeer en de randmeren heeft verschillende oorzaken, waar de predatie door aalscholvers er slechts één van is³¹. Instandhoudingsdoelstellingen zijn opgesteld volgens de algemene methodiek, er is geen verbeteropgave.

Een inspreker verzoekt om de herstelopgave voor de roerdomp (A021) nader uit te werken. Het nu genoemde aantal is vrijwel gelijk aan het aantal genoemd in het Natura 2000 profielendocument (2006) en houdt derhalve amper ontwikkeling in.

De zienswijze is niet overgenomen.

Er is gezien de zeer ongunstige staat van instandhouding gekozen voor een herstelopgave van

³¹ Leeuw, J.J. de, Deerenberg, C., Dekker, W., Hal, R. van, Jansen, H. (2006): Veranderingen in de visstand van het IJsselmeer en Markermeer: trends en oorzaken. Rapport nr. C022.06. Nederlands Instituut voor Visserij Onderzoek (RIVO) BV, IJmuiden.

minstens 5 territoria, afgeleid van historische maxima in 1989 en 1990. Sindsdien zijn die aantallen niet meer voorgekomen. Een hoger doelniveau dan 5 territoria wordt niet realistisch geacht als gevolg van veranderingen in voorkomen en dynamiek van de rietzones.

Een inspreker stelt dat het aantal sleutelpopulaties (meer dan 60 paar) van de purperreiger (A029) zich beperkt tot slechts twee gebieden, terwijl er volgens het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) tenminste 10 sleutelpopulaties nodig zijn voor een goede staat van instandhouding. Inspreker verzoekt daarom om de purperreiger toe te voegen en een herstelopgave voor de soort op te nemen, waarbij een sleutelpopulatie in combinatie met het Zwarte Meer (074) haalbaar en wenselijk is.

De zienswijze is niet overgenomen.

Ketelmeer & Vossemeer voldoet niet aan het 1%-criterium voor opname van de soort tijdens de peilperiode 1999-2003. Vanuit de systematiek gezien is de bijdrage aan een regionale sleutelpopulatie daarom niet aan de orde.

Voor de soorten kleine zwaan (A037) en kolgans (A041) wordt volgens een inspreker in de toelichting aangegeven dat de slaapplaatsfunctie belangrijker is dan de foerageerfunctie. Opgemerkt wordt dat er wel een seizoensgemiddelde wordt geformuleerd maar geen seizoensmaximum, terwijl uit het Natura 2000 profielendocument (2006) blijkt dat er wel een gemiddeld seizoensmaximum bekend is. Dit is tevens het geval voor de toendrarietgans (A039). De inspreker verzoekt de waarden uit het Natura 2000 profielendocument (2006) voor deze soorten over te nemen in het aanwijzingsbesluit.

De zienswijze is niet overgenomen.

De draagkrachtindicaties met betrekking tot de slaapplaatsfunctie, genoemd in het Natura 2000 profielendocument (2006), zijn niet opgenomen. De aantallen genoemd in het Natura 2000 profielendocument (2006) zijn niet allemaal gebaseerd op meerjarige tellingen, zoals voor deze soorten het geval is. De draagkracht is alleen ondersteund door een getal als er in de peilperiode tellingen uit meer dan één seizoen beschikbaar waren. Voor de foerageerfunctie waren deze gegevens wel beschikbaar, waardoor voor deze functie wel een draagkrachtindicatie is opgenomen.

Een inspreker verzoekt om aan te geven waarom de soorten toendrarietgans (A039), snor (A292) en visarend (A094) zijn toegevoegd ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied in 2000.

De zienswijze is overgenomen.

Wijzigingen van waarden ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) en/of het ontwerp-aanwijzingsbesluit (2007) zijn gemotiveerd in de bijlagen B.1 en B.2 van de Nota van toelichting. Hierbij wordt opgemerkt dat bijstelling van de gebiedsdoelen ten opzichte van het ontwerpbesluit in bijlage B.3 van de Nota van toelichting is gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstelling voor de snor is voor dit gebied komen te vervallen. Zie bijlage B.2 van deze Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt om de instandhoudingsdoelstellingen van de toendrarietgans (A039) en de visarend (A094) te verwijderen. Deze zijn toegevoegd ten opzichte van het concept-aanwijzingsbesluit en betekenen een aanzienlijke verzwaring van het besluit, aldus inspreker.

De zienswijze is niet overgenomen.

De visarend en toendrarietgans voldoen aan de criteria die gelden voor het opnemen van instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten. Zie bijlage B.2 van deze Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt om een herstelopgave voor het porseleinhoen (A119) van 15 paren vast te stellen. Deze herstelopgave geldt ook voor het Natura 2000-gebied Zwarte Meer (074). Een regionale sleutelpopulatie voor Noordwest-Overijssel zou volgens een door de inspreker

genoemde bron³² 80 paar bedragen, waarvan De Wieden (035) en Weerribben (034) gezamenlijk 50 paren voor hun rekening nemen in de doelen.

De zienswijzen zijn deels overgenomen.

De doelstelling die in het ontwerpbesluit (2007) is vermeld, is aangepast van een behoudopgave naar een herstelopgave. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van de populatie op een relatief hoger niveau gewenst, dan het vijfjarig gemiddelde over de jaren 1999-2003 van 2 broedparen.

Het verzoek om een draagkrachtindicatie toe te voegen van 15 broedparen is niet overgenomen. Er is gekozen voor een populatieniveau in gunstige jaren. De historische potentie bleek maximaal 4 broedparen te zijn in 1990, 1991 en 1999. Er is daarom gekozen voor een draagkracht van ten minste 4 paren. Een hoger aantal wordt niet realistisch geacht. Het gebied levert met 4 broedparen overigens wel een bijdrage aan een regionale sleutelpopulatie.

Een inspreker verzoekt om het aantal paren voor de snor (A292) gelijk te zetten met het aantal paren genoemd in het Natura 2000 profielendocument (2006).

De zienswijze is niet overgenomen.

De instandhoudingsdoelstelling voor de snor is komen te vervallen. De snor is ten onrechte aan het gebied toegevoegd. Het gebied herbergt minder dan 1% van de landelijke broedpopulatie in de periode 1999-2003 (19 paren). In die periode zijn gemiddeld 8 broedparen geteld.

Een inspreker verzoekt om een herstelopgave voor de snor (A292) vast te stellen. De potentie voor de snor van het gebied ligt aanzienlijk hoger dan een behoudsdoelstelling van 10 paren.

De zienswijze is niet overgenomen.

De instandhoudingsdoelstelling voor de snor is komen te vervallen. De snor is ten onrechte aan het gebied toegevoegd. Het gebied herbergt minder dan 1% van de landelijke broedpopulatie in de periode 1999-2003 (19 paren). In die periode zijn gemiddeld 8 broedparen geteld.

Een inspreker verzoekt om het aantal paren grote karekiet (A298) op minimaal 60 te stellen. Het doelniveau van 40 paar is nauwelijks op te vatten als herstel ten opzichte van 37 paar (gemiddelde 1999-2003). Er wordt gesteld dat 60 broedparen conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) het minimumaantal voor een sleutelpopulatie is. Een andere inspreker verzoekt om de herstelopgave voor de grote karekiet (A298) nader uit te werken. Het nu genoemde aantal is vrijwel gelijk aan het aantal genoemd in het Natura 2000 profielendocument (2006) en houdt derhalve amper ontwikkeling in.

De zienswijze is niet overgenomen. Gezien de randvoorwaarde van het huidige peilbeheer van het IJsselmeergebied is het doelniveau van 40 paren reeds een ambitieuze opgave. Met de voorgenomen maatregelen ten behoeve van het rietbeheer, gekoppeld aan dit peilbeheer, is het streven naar een nog hoger doelniveau niet realistisch.

5. REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Er wordt gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de recreatie in dit gebied. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de

³² Winden, J. van der, Foppen, R., Hut, R.M.G. van der (2002): Provinciale streefwaarden voor moerasvogels. Rapport nr. 01-129. Bureau Waardenburg, Culemborg.

relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen. Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt. Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet. In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten. Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij³³ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermde natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermde natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

³³ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermde natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en zullen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Op dit onderdeel brengt Natura 2000 geen verandering in de bestaande situatie. De minister van LNV heeft in een brief van 30 juni 2009 (TK 2008-2009, 31700 XIV, nr. 160) aan de Tweede Kamer aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.5 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals het varen met kleine boten en kano's. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstorend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat daarbij niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke of significant verstorende activiteiten.

Daarnaast is er in de wet een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik waarvoor geen (nieuwe) vergunning nodig is. Deze uitzondering geldt, totdat het eerste beheerplan voor het desbetreffende Natura 2000-gebied onherroepelijk is geworden, voor bestaand gebruik "indien dat gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied" (artikel 19c, eerste lid van de Natuurbeschermingswet 1998).

Tot na het onherroepelijk³⁴ worden van het Natura 2000-beheerplan is de vergunningplicht niet van toepassing op bestaand gebruik. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als "iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd".

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die een significant effect kunnen hebben op de soorten waar het gebied voor is aangewezen, draagt het ministerie van LNV de verantwoordelijkheid dat - totdat het beheerplan onherroepelijk wordt - er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het ministerie van LNV het bestaande gebruik wordt stilgelegd. Het initiatief daartoe zal in alle gevallen van het ministerie van LNV uitgaan. Een vergunning blijft echter noodzakelijk als een bedrijf zich nieuw vestigt of wanneer een (bestaande) activiteit wordt uitgebreid of gewijzigd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden. Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden geen activiteiten per definitie gelegaliseerd. Dat een bepaalde

³⁴ Een beheerplan is pas onherroepelijk nadat alle juridische beroepsprocedures, die volgen op de definitieve vaststelling van zo'n beheerplan, definitief zijn afgerond.

activiteit om wat voor reden dan ook als bestaand gebruik wordt aangemerkt, wil nog niet zeggen dat deze activiteit in het beheerplan zal worden toegestaan. Dat geldt ook voor inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006)³⁵ uit de Wet milieubeheer of reeds in het bezit zijn van een milieuwetvergunning. Zodra de Crisis- en herstelwet definitief is, is voorzien dat bestaand gebruik dat onverhoopt niet in het beheerplan wordt opgenomen, vrijgesteld blijft van de vergunningplicht.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrictlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechterlijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen³⁶, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

In paragraaf 6.2 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000. Bij het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden spelen de negatieve gevolgen van stikstofdepositie, met name ammoniak, een belangrijke rol. Om duidelijkheid te bieden tot het moment van vaststellen van de beheerplannen is besloten interim-beleid te ontwikkelen. Dit zogenoemde toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk samen opgesteld en in februari 2007 bestuurlijk geaccordeerd. Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) heeft ingestemd met dit akkoord. Op 22 mei 2007 is het als handreiking aan het bevoegd gezag verstuurd en tevens aan de Tweede Kamer.

Met behulp van het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of veehouderijbedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden mochten uitbreiden of niet. Ook konden provincies met het toetsingskader beoordelen of nieuwe bedrijven zich er konden vestigen. De ammoniakuitstoot was daarbij bepalend.

³⁵ Besluit van 13 juli 2006, houdende regels voor akkerbouw- of tuinbouwbedrijven met open grondteelt, melkrundveehouderijen, gemechaniseerde loonbedrijven, witloftrekkerijen, teeltbedrijven met eetbare paddestoelen, paardenhouderijen, kinderboerderijen, kleinschalige veehouderijen, spoelbassins en opslagen van vaste mest (Besluit landbouw milieubeheer).

³⁶ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

In maart 2008 heeft de Raad van State echter geoordeeld dat het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het toetsingskader is daardoor vervallen als generiek instrument.

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van LNV de Taskforce Trojan ingesteld. De taskforce heeft aangegeven dat er verschillende factoren van invloed zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen; stikstofdepositie is er één van. Het rapport van deze taskforce heeft vervolgens geleid tot een proeve van een handreiking voor het bevoegd gezag die op 24 november 2008 aan de Tweede Kamer³⁷ is gestuurd. Deze handreiking is een hulpmiddel en bevat aanwijzingen voor de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden die stikstofdepositie veroorzaken. Het is aan het bevoegd gezag om maatwerk te leveren bij de beoordeling van (voorgenomen) activiteiten en daarbij zoveel mogelijk de relevante factoren die hierop van invloed zijn te betrekken. Zo kan bijvoorbeeld – afhankelijk van de situatie – een afname van depositie worden verrekend met de depositie veroorzaakt door de activiteit die ter beoordeling voorligt (saldering), zodat ruimte ontstaat voor economische ontwikkeling. Het voordeel hiervan is dat economische ontwikkeling, mits deze gepaard gaat met afname van de milieudruk, het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen dichterbij kan brengen. Dit dient echter op gebiedsniveau op ecologische wijze onderbouwd te worden.

In het wetsvoorstel Crisis- en herstelwet, zoals ingediend bij de Eerste Kamer, is een stikstofvoorziening opgenomen die regelt dat indien er geen sprake is van een toename van de stikstofdepositie er een vrijstelling van de vergunningplicht geldt voor het aspect stikstof. Verder komt er een Programma Stikstof gericht op borging van de dalende lijn van de depositie.

Kaderrichtlijn Water

Het gebied Ketelmeer & Vossemeer maakt deel uit van het stroomgebied Rijndelta³⁸. Voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is voor de Rijndelta een stroomgebiedbeheerplan vastgesteld. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in het stroomgebiedbeheerplan Rijndelta op te nemen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water. Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regiems (GGOR's)³⁹.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

6. REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben

³⁷ Tweede Kamer, 2008-2009, 30654, nr. 62.

³⁸ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

³⁹ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als roerdomp en grote karekiet. Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

In de Nota van Antwoord staat in paragraaf 1.4 het nodige over de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. Ook de onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet. Een uitzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld. De provincies worden voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de omgeving concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De besluitvorming van deze aanwijzingsbesluiten is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. Hierna dan zullen de ontwerp-aanwijzingsbesluiten verder in procedure worden gebracht. Voor de gebieden waar het Rijk het voortouw heeft voor het opstellen van het beheerplan blijft de volgorde: eerst vaststellen van aanwijzingsbesluiten en daarna vaststellen van de beheerplannen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) vergunningvrij kan worden opgenomen in het beheerplan of dat een activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijkt en daardoor vergunningplichtig is in het kader van de Natuurbeschermingswet.

De opstellers van de beheerplannen zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen van bestaand gebruik zal dan ook tijdens de looptijd van het beheerplan (maximaal 6 jaar) een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

De bescherming van bepaalde diersoorten zoals de roerdomp en grote karekiet is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor de bescherming van een bepaalde diersoort bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, zoals het streven naar een regionale levensvatbare populatie voor watervogels, dan behoort dit in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Rijkswaterstaat IJsselmeergebied.

Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen hun vertegenwoordigers of de voortouwnemer te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

7. REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verscheidene insprekers verwachten onder andere schade te lijden door vraat en overlast van foeragerende niet-broedvogels (met name ganzen en smienten). Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrichtlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998. Men kan in aanmerking komen voor schadevergoeding, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of

door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Schade door foeragerende vogels

Grondgebruikers met gronden binnen of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied, waarbij sprake is van een onbelemmerde landbouwproductie (dus geen natuurpacht en dergelijke), kunnen bij het Faunafonds een verzoek indienen voor een tegemoetkoming voor schade die is veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten (zoals wilde ganzen en smienten). Het Faunafonds keert een tegemoetkoming uit indien deze schade niet of niet geheel voor rekening van de grondgebruiker hoort te vallen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 5.9.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

Appendix

Toelichting op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Ketelmeer en Vossemeer gebruikt zijn.

Onderstaande paragrafen zijn opgenomen in de Nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

3. Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing

3.2 Aanduiding leefgebied

Het Ketelmeer en Vossemeer is aangewezen als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van een uitgestrekt zoetwatermeer, modder- en zandbanken en moerasvegetatie die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van de Beschermingszone is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat in samenhang met sbz IJsselmeer, sbz Drontermeer en sbz Zwarte Meer, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan van bedoelde vogelsoorten.

Het onderhavige gebied is tevens aangewezen als watergebied van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventie omdat er geregeld meer dan 20.000 watervogels voorkomen, en er geregeld minstens 1% van de biogeografische populatie van een soort of ondersoort van een watervogel voorkomt.

4. Vogelkundige waarden

4.1 Kwalificerende vogelsoorten

Het Ketelmeer en Vossemeer kwalificeert als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van Aalscholver, Kleine Zwaan⁴⁰ en Kuifeend die het gebied benutten als overwinteringsgebied en/of rustplaats. Het gebied kwalificeert tevens omdat het behoort tot één van de vijf belangrijkste gebieden voor Reuzenster in Nederland. Het gebied kan tevens worden aangemerkt als watergebied van internationale betekenis zoals bedoeld in de Wetlands-Conventie, omdat er geregeld minstens 1% van de biogeografische populatie van Aalscholver, Kleine Zwaan en Kuifeend voorkomt (criterium 6) en vanwege het geregeld voorkomen van minstens 20.000 watervogels (criterium 5).

4.2 Andere relevante vogelsoorten

Soort van Bijlage I waarvoor het gebied tot "een van de vijf belangrijkste" in Nederland behoort

Soort	Art. 4	Brv ^a	Totale populatie ^b	% in 5e ^c	% in sbz ^d	Telperiode
Reuzenster <i>Sterna caspia</i>	1	nee	6 000	0,1%	0,3%	1992-95

Soort van Bijlage I en trekkende watervogelsoorten waarvoor het gebied aan de 1%-drempel voldoet

Soort	Art. 4	Brv ^a	Biogeogr. populatie ^b	1% Biopop ^c	% in sbz ^d	Telperiode
Aalscholver <i>Phalacrocorax carbo</i>	2	nee	Noord-/Midden-Europa	2000	1,2%	1993-97
Kleine Zwaan <i>Cygnus columbianus</i>	1	nee	W-Siberië/NW-Europa	400	1,1%	1993-97
Kuifeend <i>Aythya fuligula</i>	2	nee	NW-/NO-Europa	10000	1,3%	1993-97

(a) De kwalificatie betreft in het gebied niet-broedende vogels (indien ingevuld met "nee")

(b) Biogeografische populatie waartoe de in Nederland pleisterende exemplaren van deze soort worden gerekend

(c) Drempelwaarde zijnde 1% van de betreffende biografische populatie (biografische populatie en drempelwaarde ontleend aan Rose & Scott 1997, *Waterfowl Population Estimates* – 2nd edition. Wetlands International, Wageningen)

(d) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de biogeografische populatie

⁴⁰ Onderstreepte soorten zijn opgenomen in Bijlage I van de Richtlijn (art. 4.1).

Andere soorten van Bijlage I waarvoor het gebied van betekenis is, zijn (broedvogels): Roerdomp, Porseleinhoen; (niet-broedvogels): Lepelaar en Nonnetje. Andere vogelsoorten waarvoor het gebied van betekenis is als overwinteringsgebied en/of rustplaats: Fuut, Kolgans, Grauwe Gans, Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart, Tafeleend, Grote Zaagbek, Meerkoet en Grutto. De ondiepe oeverzones aan de oostgrens van het gebied zijn van belang als broedgebied voor de Grote Karekiet (trekvoegel opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten). De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

4.3 Plaatselijke omstandigheden

Tafeleend, Kuifeend en Meerkoet benutten het open water van het gebied als rustplaats en in mindere mate als voedselgebied (driehoeksmossels, vooral in het westelijk deel van het Ketelmeer). De verspreiding van deze soorten overdag wordt sterk bepaald door windrichting en windkracht: bij winderige omstandigheden worden de meest beschutte plekken langs de oevers opgezocht (meest gebruikte delen: Keteldiep-Schokkerhaven, Ketelhaven-Ketelbrug). Kleine Zwanen, die foerageren op ondergedoken waterplanten, pleisteren vooral op het Vossemeer. Grauwe Gans, Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart, Grutto en Lepelaar worden vooral aangetroffen in de ondiepe oeverzones en (tijdelijk) droogvallende slib- en zandplaten langs de oostoever van het gebied. De overige genoemde watervogels benutten het open water en de ondiepten als overwinteringsgebied en/of rustplaats. Het voedsel van deze watervogels bestaat uit vis, bodemdieren (oeverzones) en waterplanten (monding IJssel, Vossemeer). Visetende watervogels (Fuut, Aalscholver, Nonnetje, Grote Zaagbek) komen door de aard van hun voedsel verspreid over het gehele watergebied voor; de Grote Zaagbek voornamelijk in het westelijk deel van het Ketelmeer. Aalscholvers die in het gebied foerageren, hebben slaapplaatsen in hoogspanningmasten bij de Ketelbrug, bij Ramspol en in sbz Zwarte Meer. De Kolgans heeft soms een slaapplaats in het oostelijk deel van het Ketelmeer; bij vorst vinden er ook geregeld drinkvluchten plaats naar wakken in Ketelmeer en Vossemeer (o.a vanaf het Kampereiland). Reuzensterren pleisteren in de nazomer vooral rond de monding van de IJssel en op droogvallende platen in het Vossemeer. De vogeldichtheden liggen op het Ketelmeer en het Vossemeer in dezelfde orde van grootte. Grote Karekiet, Roerdomp en Porseleinhoen zijn broedvogels van de rietkragen langs de oevers aan de oostzijde van Ketelmeer en Vossemeer.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Directie Natuurbeheer

N/982086

22 juni 1998

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied "Vossemeer", voorzover aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart (SN 131/I), van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet;

Gehoord de Raad voor het Natuurbeheer, het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel en Burgemeester en Wethouders van de gemeente Kampen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Staatssecretaris van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT

Artikel 1

Het op de bij deze beschikking behorende kaarten (SN 131/I) aangegeven gebied, bekend onder de naam "Vossemeer", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Artikel 2

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

J.J. van Aartsen

**TOELICHTING BIJ BESCHIKKING N/982086
AANWIJZING ALS STAATSNATUURMONUMENT
VAN HET VOSSEMEER**

INHOUD	Blz.
1. INLEIDING	1
2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON	1
2.1. Geologie, geomorfologie en waterhuishouding	1
2.2. Flora en vegetatie	2
2.3. Fauna	2
2.4. Natuurdoeltype	2
2.5. Natuurschoon	3
3. BEGRENZING	3
4. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN	3
5. HUIDIG GEBRUIK EN BEHEER	4
5.1. Terreinbeheer	4
5.2. Recreatief medegebruik	4
5.3. Jacht	5
5.4. Visserij	5
6. GEWENST BEHEER	5
6.1. Gewenst terreinbeheer	5
6.2. Gewenst beheer ten aanzien van recreatief medegebruik	5
6.3. Gewenst beheer ten aanzien van de jacht	6
6.4. Gewenst beheer ten aanzien van de visserij	6
6.5. Gewenst overig beheer	7
7. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING	7
7.1. Algemeen	7
7.2. Rechtsgevolgen met betrekking tot de toegankelijkheid	8
7.3. Relatie met andere instrumenten	9
8. INLICHTINGEN	9

1. INLEIDING

Het Vossemeer is één van de ondiepe randmeren gelegen tussen het oude en nieuwe land. Het staatsnatuurmonument "Vossemeer" is circa 180 ha groot en wordt gekenmerkt als een ondiep zoetwatermeer met rietmoerasvegetaties langs de oevers en een klein eiland gelegen in het open water. Het gebied is aangewezen als staatsnatuurmonument op grond van de bijzondere ornithologische betekenis.

De aanwijzing heeft alleen betrekking op gronden en water in eigendom van de Staat. Het belangrijkste recreatieve steunpunt nabij de Roggebotsluis en de vaargeul langs de Vossemeerdijk zijn buiten de aanwijzing gelaten. De aanwijzing is een uitvloeisel van de bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt in de Commissie Integraal Beleidsplan Randmeren IJsselmeerpolders (Cibrij), die onder verantwoordelijkheid van de Stuurgroep (Stibrij) een deelplan voor dit randmeer heeft opgesteld.

Het uitgangspunt voor het beleid t.a.v. dit gebied vormt het herstel en behoud van levensgemeenschappen die zijn gebonden aan rietoevers en ondiepe watervlaktes. De oostelijke rietoever is een geschikt broed- en voedselgebied voor rietmoerasvogels. In het Vossemeer komen drie soorten broedvogels voor die vermeld staan in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten (1994). Deze lijst is opgesteld in het kader van de Richtlijn van de Europese Gemeenschap van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand.

Het Vossemeer wordt beschouwd als een waardevol zoetwaterecosysteem. De natuurwaarden van het gebied staan in directe relatie met de aangrenzende gronden en wateren. Bijzondere aandacht verdient dan ook het waterkwaliteit- en kwantiteitbeheer in het Vossemeer en de directe omgeving.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON

2.1. *Geologie, geomorfologie en waterhuishouding*

Het Vossemeer is een ondiep zoetwatermeer. De ondiepten zijn een belangrijk kenmerk van het natuurmonument omdat op deze ondiepten waterplanten groeien. Deze vormen een belangrijke voedselbron voor de Kleine zwaan en tal van eendachtigen. Ook is ondiep open water een belangrijk kenmerk omdat bijvoorbeeld vele duikeenden leven van Zoetwatermossels, die in het open water voorkomen.

In het verleden is de oostelijke kustzone van het Vossemeer ontstaan door aanslibbing van de IJsseldelta. In de verschillende IJsselmondingen zijn pakketten rivierzand afgezet. Het zand is naderhand door dunne en dikkere lagen klei bedekt. Om het dichtslibben van de IJsselmonding te voorkomen zijn enkele natuurlijke zijarmen afgedamd en zijn strekdammen in het verlengde van het Keteldiep aangebracht.

Na 1932 is het zoutgehalte van het meer afgenomen door afsluiting van de Zuiderzee. De dijken van Oostelijk Flevoland zijn in 1953 gereed gekomen, waarmee het Vossemeer is ontstaan. Ten behoeve van de doorvaart is een vaargeul gegraven van 3 à 4 m diep en 70 m breed. De vrijgekomen specie is gebruikt voor het aanleggen van een klein rond eiland, "de Zwaan".

Driekwart van de oppervlakte van het Vossemeer heeft een diepte van minder dan NAP -1 m. Deze diepte is afhankelijk van het waterpeil in het IJsselmeer. Het Vossemeer staat via het Ketelmeer in open verbinding met het IJsselmeer. Het streefpeil van het IJsselmeer is in de zomer NAP -20 cm en in de winter NAP -40 cm. Watertoevoer vindt plaats door uitslagwater van de Roggebotsluis.

In de zomer wordt de waterkwaliteit van het Vossemeer voornamelijk bepaald door de uitwisseling met het Ketelmeer. Dit heeft een ongunstige invloed. De aan slibdeeltjes gehechte microverontreinigingen die door aanvoer vanuit de IJssel in het Ketelmeer voorkomen, kunnen in het Vossemeer sedimenteren. De kwaliteit van het water van de IJssel is de laatste jaren sterk verbeterd.

In de winter wordt de waterkwaliteit van het Vossemeer minder bepaald door uitwisseling met het Ketelmeer als gevolg van een ander stroompatroon. Het Vossemeer ontvangt dan via de Roggebotsluis water vanuit het Dronter- en Veluwemeer, die 's winters met water uit de polders van Flevoland worden doorgespoeld ter bestrijding van de eutrofiëring.

2.2. Flora en vegetatie

Het Vossemeer wordt gekenmerkt door de geringe waterdiepte buiten de vaargeul. De oostelijke oever heeft plaatselijk een brede rietkraag, waarin diverse vegetatietypen voorkomen, waaronder de Mattenbies-Riet-gemeenschap met soorten als Riet, Mattenbies, Grote waterweegbree en Gele lis.

Pleksgewijs staan pollen riet en biezen in het open water. Ondergedoken waterplanten komen in dit meer slechts sporadisch voor. De laatste jaren wordt een uitbreiding van de waterplantenvegetatie waargenomen.

2.3. Fauna

Op het eiland de Zwaan en in de rietkraag langs de oever komt een gevarieerde broedvogelbevolking voor. Van de 23 aanwezige soorten broedvogels komen Zomertaling, Zwarte stern en Grote karekiet voor op de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten (1994). Deze soorten broeden vooral op de grenszone tussen water en land.

Bij lage waterstanden vallen enkele hectaren van de meerbodem droog. Vooral wanneer dit in de trektijd gebeurt concentreren zich op en rond deze voedselrijke platen grote aantallen Bergeenden, Kieviten, Bonte strandlopers, Kemphanen, Watersnippen en Grutto's. Dikwijls worden deze slikken als overnachtingsplaats gebruikt door eenden, steltlopers, ganzen en zwanen.

De weidevogels die in gebieden aan de zijde van het oude land veelvuldig voorkomen maken bij lage waterpeilen gebruik van het Vossemeer om te foerageren.

Als gevolg van de eutrofiëring van het water is vanaf de jaren zestig het fonteinkruidareaal afgenomen, waardoor het aantal op waterplanten foeragerende watervogels verminderde. Sinds een aantal jaren is een verbetering opgetreden in het doorzicht van het meer en kan een herstel van de waterplantenvegetatie worden waargenomen. Gedurende het gehele jaar en met name in de winter pleisteren watervogels op het meer zoals Kuifeend, Tafeleend, Grote zaagbek, Pijlstaart en Krakeend. De eerste drie genoemde foerageren op het open water, met name op Zoetwatermossels. De Grote zaagbek en fuutachtigen eten ook vis.

Algemene vissoorten in het Vossemeer zijn Brasem, Snoekbaars, Pos, Blankvoorn en Aal. De Brasem is het meest algemeen. De visstand in het Vossemeer wordt beïnvloed door het Ketelmeer en het IJsselmeer, waarmee het in open verbinding staat.

In de toekomst zal er door natuurontwikkeling en verbetering van de waterkwaliteit naar worden gestreefd weer bestaansmogelijkheden te bieden voor de Otter en de Bever. Voor de fauna, met name de genoemde vogelsoorten en zoogdieren, is rust een wezenlijk kenmerk voor het behoud van de aanwezige en toekomstig te ontwikkelen natuurwaarden.

2.4. Natuurdoeltype

Het randmeer heeft enkele kenmerken van het type az-2.1: afgesloten zoet zeearmenlandschap (volgens het Handboek Natuurdoeltypen in Nederland).

De in de optimale situatie aanwezige kenmerken met bijbehorende doelsoorten zijn onderstaand beschreven.

Kenmerken

In de optimale situatie is het zeearmenlandschap een begeleid natuurlijke eenheid. Het Vossemeer is dan een ondiep helder meer met een goede waterkwaliteit en een peilbeheer dat is afgestemd op de natuurlijke dynamiek, namelijk hoge waterstanden in de winter en lage in de zomer. Er is een sterke ontwikkeling van waterplanten en oeverzomen (riet en ruigten), maar door de werking van wind en golfslag blijft het water toch open. De visgemeenschap bestaat uit het Snoek-Zeeltype. Het gebied wordt door talrijke watervogels gebruikt als rust, foerageer- en ruigebied. Het type is van zeer groot belang voor overwinterende vogels.

Doelsoorten

Doelsoorten, kenmerkend voor bovengenoemd systeem zijn wat zoogdieren betreft met name de Otter. Vogelsoorten zijn onder meer Baardmannetje, Blauwborst, Purperreiger, Blauwe Kiekendief, Grote karekiet, Krooneend en Lepelaar. Als amfibie wordt genoemd de Rugstreeppad en voor vissen doelsoorten als Fint, Kolblei, Rivierdonderpad, Spiering en Winde. Niet alle genoemde kenmerken en doelsoorten zijn op dit moment aanwezig in het Vossemeer.

2.5. Natuurschoon

De kustzone aan de oostzijde van het Vossemeer is landschappelijk aantrekkelijk en onaangetast. Het gebied wordt gekenmerkt door een geleidelijke overgang van water naar land. Het karakter van de vroegere Zuiderzeekust is hier nog aanwezig. Voorgaande beschrijving vormt een wezenlijk kenmerk van het natuurmonument.

3. BEGRENZING

De begrenzing van de tot het natuurmonument behorende wateren is zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht.

Het staatsnatuurmonument Vossemeer is gelegen in de provincie Overijssel en behoort tot het grondgebied van de gemeente Kampen. Bij de begrenzing van het staatsnatuurmonument is uitgegaan van de eigendomssituatie van de Staat en bestuurlijke afspraken.

Op de bijbehorende kaart SN 131 zijn de grenzen aangegeven. De noordgrens ligt tussen de zuidelijke strekdam van het Keteldiep en de dijk van Oostelijk Flevoland. De westgrens ligt op de toekomstige grens van de vaargeul, na een eventuele uitbreiding daarvan tot een breedte van 150 meter. Deze zal dan samenvallen met de betonning van de vaargeul. Aan de oostzijde wordt de grens bepaald door de rietkraag gelegen langs de voormalige Zuiderzeedijk, voorzover in eigendom van de Staat. Het staatsnatuurmonument is circa 4500 meter lang en tussen de 100 en 800 meter breed.

4. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

Het Vossemeer valt in het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud (1984) onder de beleidscategorie "Grote Wateren". Voor deze categorie is in het Meerjarenplan Natuur- en Landschapsbehoud 1988-1992 bepaald dat, nadat bestuurlijke overeenstemming is bereikt over de toekenning van functies aan de diverse deelgebieden, de instrumenten van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij worden ingezet om de natuurfunctie te waarborgen.

Het Structuurschema Openluchtrecreatie (1984) geeft voor het randmerengebied aan dat uitbreiding van vaste ligplaatsen langs het nieuwe land mogelijk is, nadat dit is afgewogen in het kader van de

integrale beleidsplanning van de Commissie Integraal Beleidsplan Randmeren IJsselmeerpolders (Cibrij). Het belang van de natuur- en landschapswaarden van de oude kust en aangrenzende ondiepe wateren van de randmeren wordt onderstreept.

De regering heeft in het Natuurbeleidsplan (1990) haar beleid kenbaar gemaakt voor de komende jaren. In het Natuurbeleidsplan ligt het Vossemeer binnen de ecologische hoofdstructuur. Het staatsnatuurmonument wordt daarbij gerekend tot de categorieën kerngebied en natuurontwikkelingsgebied.

In het Structuurschema Groene Ruimte (Kabinetsstandpunt, 1993/1995) staan de randmeren aangegeven als gebied waar natuur(ontwikkeling) en waterrecreatie nevensgeschikt zijn. Daarnaast staan de randmeren aangegeven als "belangrijk water voor de binnenvisserij". De plannen van de (Cibrij) vormen uitgangspunt bij de uitwerking van het rijksbeleid.

Voor het randmerengebied is de functietoekenning verwerkt in een integraal beleidsplan van Cibrij. Het Vossemeer heeft in dit plan de hoofdfunctie natuur. Ruimtelijk gezien ligt het accent op natuurbehoud en natuurontwikkeling. De vaargeul blijft als doorvaartroute voor de beroeps- en pleziervaart gehandhaafd, evenals het recreatiesteunpunt nabij Roggebotsluis.

Het beleid van de provincie Overijssel, verwoord in het streekplan IJsselvallei, kent aan het Vossemeer belangrijke natuurwaarden toe. Het Vossemeer en de aangrenzende riet- en oeverlanden vallen in de zone Landelijk Gebied IV. Deze gebieden zijn vrijwel uitsluitend van natuurwetenschappelijke en landschappelijke betekenis.

In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Kampen (1980) heeft het water van het Vossemeer de bestemming "natuurgebied". De dijken, gedeeltelijk met enkele rietoevers, hebben de aanduiding "waterkering".

Nadere planvorming vindt nog plaats ten aanzien van een tracékeuze voor de N23, de Hanzelijn en een eventuele verbinding voor buisleidingen. Verschillende alternatieven zijn mogelijk, waaronder een doorsnijding van het staatsnatuurmonument. Een definitieve beslissing over een tracé zal pas plaatsvinden nadat de geëigende procedures, zoals onder meer neergelegd in de Wet Ruimtelijke Ordening en de Wet op de Milieueffectrapportage, zijn doorlopen. Een aanduiding op de kaart behorende bij deze beschikking is als gevolg hiervan nog niet mogelijk.

Indien de aanleg van de Keersluis bij Ramspol het noodzakelijk maakt de waterkering bij de Ketelpolder te versterken moeten de geëigende procedures, zoals onder meer neergelegd in de Deltawet grote rivieren, de Wet Ruimtelijke Ordening en eventueel de Wet op de Milieueffectrapportage doorlopen worden. Op voorhand is niet aan te geven of een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk is.

5. HUIDIG GEBRUIK EN BEHEER

5.1. *Terreinbeheer*

Rijkswaterstaat is materieel beheerder en is verantwoordelijk voor de waterkwantiteit, waterkwaliteit en de scheepvaart in het staatsnatuurmonument. De Dienst der Domeinen is financieel beheerder. Het Staatsbosbeheer is eigenaar en beheerder van het eiland de Zwaan.

5.2. *Recreatief medegebruik*

Het eiland de Zwaan is niet toegankelijk voor het publiek.

5.3. Jacht

Op gedeelten van het Vossemeer is de jacht verhuurd.

5.4. Visserij

Het aalvisrecht is verleend aan twee beroepsvissers. Zij ontvangen tevens een vergunning voor het met de zegen vissen op blankvoorn en brasem in de winter. Het schubvisrecht is verhuurd aan de "Verenigde Huurders van Schubvisrechten in de Randmeren".

6. GEWENST BEHEER

6.1. Gewenst terreinbeheer

De gewenste algemene beheersdoelstelling voor het Vossemeer is het behoud en de verbetering van levensgemeenschappen die zijn gebonden aan rietoevers, periodiek onderlopend schraal land en ondiepe watervlaktes.

Het is gewenst dat het beheer van het staatsnatuurmonument is gericht op een herstel van de waterkwaliteit en het handhaven van een zekere mate van rust. Wijziging van het peilregime zal niet dan na afweging van de in het geding zijnde natuurbelangen moeten plaatsvinden.

Het is gewenst dat de reeds aangevangen waterzuiveringsmaatregelen verder worden bevorderd. Behoud en ontwikkeling van de bestaande natuurwetenschappelijke waarden kunnen vooral worden bereikt wanneer aan deze voorwaarden wordt voldaan.

Ter bescherming van de insecten, broedvogels en zoogdieren is een extensivering van het maaibeheer van de rietoevers gewenst. Het is gewenst de oppervlakte riet- en moerasvegetaties uit te breiden. Dit kan onder andere plaatsvinden met specifieke natuurbouwmaatregelen. Overigens is het niet de bedoeling en verwachting dat door deze natuurontwikkelingsmaatregelen een broedkolonie zal ontstaan voor aalscholvers, zodat in deze geen interferentie wordt verwacht met visserijbelangen (zie paragraaf 6.4.).

Bij natuurontwikkelingsprojecten dienen per locatie de effecten op het landschap bij de vormgeving en het toekomstig beheer van het natuurontwikkelingsproject te worden meegenomen.

6.2. Gewenst beheer ten aanzien van recreatief medegebruik

Het is wenselijk een zonerings in ruimte en/of tijd in het recreatief medegebruik van het natuurmonument te bewerkstelligen, voorzover deze niet reeds aanwezig is.

Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dienen hierbij uitgangspunt te zijn. Enerzijds zal hierbij worden gezien hoe, met inachtneming van voornoemd uitgangspunt, het recreatief medegebruik kan worden gehandhaafd. Anderzijds is in knelpuntsituaties verplaatsing dan wel sanering van voor het natuurmonument schadelijke vormen van recreatie gewenst.

Schadelijke vormen van recreatie zijn niet in overeenstemming met het streven de natuurwaarden en het natuurschoon van het natuurmonument te behouden of te herstellen. Het is derhalve gewenst in het natuurmonument geen nieuwe schadelijke vormen van recreatie toe te laten. Uitbreiding van verblijfsrecreatie, water- en oeverrecreatie langs de oeverzone en in het water is ongewenst.

Een ontsluiting van de oostelijke oever is ongewenst in verband met de bestaande natuurbetekenis van de rietvegetaties.

Het is gewenst ter handhaving van de rust en voor de ontwikkeling van de moerasorganismen een gedeelte van het staatsnatuurmonument voor het publiek af te sluiten (zie kaart SN 131/II). Door inrichtingsmaatregelen (bv. creëren ondiepten, aanplant biezten of riet en door bebording en betonning) kan de afsluiting gerealiseerd worden. Zie verder paragraaf 6.4. Het is gewenst het eiland de Zwaan voor het publiek afgesloten te houden.

Een mogelijk te ontwikkelen overdraagplaats voor kano 's over de zuidelijke strekdam van het Keteldiep valt buiten de begrenzing van het staatsnatuurmonument (Cibrij deelnota 4). Wijziging van deze locatie zodanig dat deze binnen het staatsnatuurmonument komt te liggen, wordt niet op voorhand uitgesloten. Wel dient in de planvorming verplaatsing van deze locatie met redenen te worden omkleed. Verder is het gewenst dat afweging plaatsvindt over de gevolgen voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied. Onomkeerbare schadelijke (neven)effecten dienen te worden voorkomen.

De aanleg van recreatieve voorzieningen vereist een procedure in het kader van de Wet Ruimtelijke Ordening. Of en in welke mate recreatieve voorzieningen worden toegestaan zal worden getoetst aan de beschreven wezenlijke kenmerken van het natuurmonument in de toelichting.

6.3. Gewenst beheer ten aanzien van de jacht

Voor het behoud van de waarden is het noodzakelijk de waterwildjacht binnen het natuurmonument te verminderen of eventueel te verbieden. De doelstelling om het gebied optimaal in te richten als natuur- en rustgebied is moeilijk verenigbaar met de jacht in zijn huidige vorm.

Het is gewenst dat de jacht wordt uitgeoefend conform het rijksbeleid ten aanzien van jacht in natuurgebieden. Uitgangspunt van dat beleid is dat jacht in natuurgebieden uitzondering en geen regel is. Dit houdt in dat de algemene beleidslijn voor de jacht in natuurgebieden is, dat hierin geen jacht plaatsvindt op trekkende wildsoorten en dat jacht op standwildsoorten in beginsel slechts plaatsvindt indien de navolgende belangen binnen en buiten het natuurgebied daartoe nopen:

- het voorkomen van belangrijke schade aan vee, gewassen, bossen en bedrijfsmatige visserij;
- de bescherming van natuurwaarden;
- de bescherming van volksgezondheid en openbare veiligheid;
- de bescherming van waterkeringen;
- de veiligheid van het luchtverkeer.

Voor bejaging van standwild in natuurgebieden is ruimte voor zover de bescherming van vermelde belangen daartoe noopt. Uitgangspunt dient steeds te zijn dat de functie van het terrein door de bejaging niet wezenlijk wordt aangetast.

6.4. Gewenst beheer ten aanzien van de visserij

Het is gewenst dat ten behoeve van de sportvisserij (en de kleine pleziervaart) in het staatsnatuurmonument grenzend aan de vaargeul een zone voor publiek open zal blijven. De exacte afmeting en begrenzing van deze zone kan bij het opstellen van de plannen voor de in paragraaf 6.2. genoemde inrichtingsmaatregelen in overleg met de belanghebbende partijen (natuurbeschermingsorganisaties, hengelsportverenigingen en andere recreatie-organisaties) worden bepaald.

Het huidige gebruik voor de beroepsvisserij kan worden gehandhaafd.

6.5. Gewenst overig beheer

Het is gewenst dat binnen het staatsnatuurmonument ontgronding - anders dan ten behoeve van het natuurbeheer - wordt uitgesloten.

Gezien de aard van het gebied vloeien uit het voor het Vossemeer voorgenomen beheer geen beperkingen voort voor het agrarisch gebruik buiten het aan te wijzen gebied. Het voorgenomen beheer is gericht op de ontwikkeling van moeraswaarden.

7. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING

7.1. Algemeen

Het beheer van een (staats-)natuurmonument is gericht op het behoud of het herstel van het natuurschoon en/of van de natuurwetenschappelijke betekenis (art. 21, lid 3 van de Natuurbeschermingswet).

Ingevolge de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die het karakter van een natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor het natuurschoon of voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument, een vergunning worden aangevraagd. Deze vergunningplicht geldt niet alleen voor handelingen binnen het natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten, indien deze een negatieve invloed op de in het natuurmonument aanwezige waarden hebben. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen merkbare gevolgen hebben voor het huidige beheer en gebruik van het aanliggend gebied. Dit geldt ook voor het huidige landbouwkundig gebruik.

Ingevolge artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het behoudens ontheffing, verboden een natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen vergunning- of ontheffingplichtig zijn. In voorkomende gevallen zal de provincie Overijssel uitsluitend geven over de vraag of het noodzakelijk is een vergunning dan wel een ontheffing aan te vragen.

Hieronder worden voorbeelden gegeven van handelingen waarvoor, gelet op de te verwachten schadelijke effecten, een vergunning of ontheffing noodzakelijk is. Voor de meer specifiek op de toegankelijkheid gerichte rechtsgevolgen wordt ook verwezen naar paragraaf 7.2.

Vergunning of ontheffing is noodzakelijk voor:

- plaatsen of oprichten van gebouwen of bouwwerken;
- aanleggen van dijken en/of kaden;
- graven, verdiepen, verondiepen of verleggen van vaargeulen (anders dan voor onderhoud van de vaargeul);
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals, stranden, vis- en aanlegsteigers, havens, etc.;
- aanleggen of verharderen van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van enige oppervlakteverharding;
- aanleggen oeverbeschoeiingen en betuiningen;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, installaties en apparatuur;

- ontgronden, bodem verlagen, storten van baggerspecie, ophogen, egaliseren, ontginnen en ontgraven, waaronder schelp- en zandwinning, ploegen, frezen, e.d.;
- opsporing (seismisch onderzoek) en winning (exploratie en exploitatie van (diepe) delfstoffen;
- opslaan, storten, bergen, deponeren, lozen, achterlaten, verbranden van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, (vloeistof)stoffen, produkten of materialen, of afvalwater;
- het verrichten van handelingen die wijziging van de waterkwaliteit in het natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en groei- en stoorstoffen;
- plaatsen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken vaartuigen;
- het gebruik van de luchtkolom boven het natuurmonument door ultra lichte vliegtuigen (ULV's) e.d.;
- het betreden of bevaren van het op grond van de Natuurbeschermingswet gesloten gebied (zie paragraaf 7.2);
- het uitoefenen van jacht (in een natuurmonument zal in beginsel geen vergunning worden verleend voor uitoefening van de jacht, tenzij zulks noodzakelijk is in het belang van het natuurbeheer of ter beperking van wildschade, zoals beschreven in paragraaf 6.3);
- het verrichten van wetenschappelijk onderzoek.

Bovenstaande opsomming van vergunning- of ontheffingplichtige handelingen is niet limitatief.

Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke met de eigenaar of de gebruiksgerechtigde is aangegaan vóór de aanwijzing als staatsnatuurmonument, geldt het verbod ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet, met inachtneming van de uit de overige artikelen voortvloeiende verplichtingen, niet. Voor het afsluiten van nieuwe overeenkomsten is men gehouden aan het in de diverse artikelen bepaalde.

Vergunningen en ontheffingen kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij de provincie Overijssel (Zie hst.8).

Ten aanzien van het al dan niet verlenen van een vergunning of ontheffing wordt het volgende opgemerkt. Over de afweging van andere maatschappelijke belangen ten opzichte van het natuurbelang is uitgangspunt dat de effecten van activiteiten die inbreuk maken op het ecosysteem van het staatsnatuurmonument door middel van het stellen van voorwaarden teruggebracht moeten kunnen worden tot een aanvaardbaar niveau. Wanneer de nadelige effecten zo inherent zijn aan de activiteiten zal de activiteit zelf moeten worden beperkt en in het uiterste geval beëindigd, of (bij nieuwe activiteiten) niet worden toegestaan. Anderzijds kan worden gesteld dat gebruiksvormen die geen inbreuk maken op het ecosysteem, ongemoeid gelaten worden.

7.2. Rechtsgevolgen met betrekking tot de toegankelijkheid

Op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een beschermd of staatsnatuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel komt overeen met artikel 461 Wetboek van Strafrecht. Ingevolge dit artikel is het mogelijk dat (delen van) wateren al dan niet voor bepaalde perioden van het jaar afgesloten worden ten behoeve van het behoud of herstel van natuurwaarden. De titel voor "gerechtigd zijn" is gelegen in een privaatrechtelijke betredingsvergunning, afgegeven door of namens de terreineigenaar, gekoppeld aan een publiekrechtelijke vergunning of ontheffing op basis van de Natuurbeschermingswet, voor een bepaalde activiteit in een onder de werking van artikel 17 gebracht gebied.

Afsluiting voor het algemene publiek van een gebiedsdeel zal geschieden in verband met de te handhaven rust in het betreffende gebied voor de vogels, die zich in verschillende jaargetijden daar bevinden en die geen verstoring verdragen. Het gaat achtereenvolgens om de broedtijd, de rui-tijd, de tijd dat de trek van watervogels plaatsvindt en de tijd dat de wintergasten zich in het gebied bevinden. De bij de aanwijzingsbeschikking behorende kaart SN131/I geeft gearceerd het gebied aan

waarbinnen delen afgesloten kunnen worden. Met behulp van kentekenen (o.m. betonning en bebakening) zal kenbaar worden gemaakt welke delen in verband met de rust voor de vogels binnen het gearceerde gebied worden afgesloten. Ten behoeve van de sportvisserij en de kleine pleziervaart zal in het staatsnatuurmonument grenzend aan de (te verbreden) vaargeul een zone voor publiek open blijven. In de bijgevoegde toelichtende detailkaart SN 131/II, die overigens geen deel uitmaakt van de aanwijzingsbeschikking, is de situatie weergegeven zoals deze op het moment van de aanwijzing geldt.

Schaatsen is in het gehele Vossemeer toegestaan.

7.3. Relatie met andere instrumenten

Naast de Natuurbeschermingswet is een aantal andere wetten, verordeningen en regelingen van toepassing op het Vossemeer, zoals de bestemmingsplannen, de Algemene Politie Verordening, de Visserijwet, de Mijnewet en de Ontgrondingenwet. Ten opzichte van andere wettelijke regelingen geldt het principe van meersporigheid. Daarbij is het regime van de Natuurbeschermingswet imperatief, dat wil zeggen dat voor alle activiteiten die schadelijk (kunnen) zijn voor natuurwaarden of die ontsierend zijn, het vergunning- of ontheffingvereiste geldt, ongeacht of de desbetreffende activiteit al in andere kaders is getoetst.

8. INLICHTINGEN EN TOEZICHT

Informatie over de aanwijzing of over vergunningen en ontheffingen hiervoor, kan worden verkregen bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, regionale directie Noordwest, Postbus 603, 1110 AP Diemen-Zuid, telefoonnummer 020-4953127 of 020-4953131.

Het toezicht op de naleving van de Natuurbeschermingswet wordt uitgeoefend door de provincie Flevoland en het Regiokorps politie.

Informatie over andere zaken betreffende de uitvoering van de Natuurbeschermingswet zoals bijvoorbeeld vergunningen en/of ontheffingen kunnen worden verkregen bij de:

- provincie Flevoland, Dienst Ruimtelijke Ordening, Verkeer en Vervoer, Postbus 55, 8200 AB Lelystad, telefoonnummer 0320-272411;
- de provincie Overijssel, afdeling landelijk gebied, Bureau Natuur en Landschap, postbus 10078, 8000 GB Zwolle, telefoonnummer 038-4251755.